

**ФАКУЛТЕТ ЗА ТУРИЗАМ И БИЗНИС ЛОГИСТИКА
УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП**

**ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ ОД НАУЧНО-СТРУЧНА
КОНФЕРЕНЦИЈА**

**„СОСТОЈБИ И ПЕРСПЕКТИВИ ВО ТУРИЗМОТ,
ЕКОНОМИЈАТА И БИЗНИС ЛОГИСТИКАТА ВО
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА“**

Штип, 2016

Издавач:

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Факултет за туризам и бизнис
логистика

Уредници:

Проф. д-р Никола В. Димитров
Доц. д-р Дејан Методијески

Организациски одбор:

Проф. д-р Никола В. Димитров
Доц. д-р Дејан Методијески
Асистент докторанд м-р Душица Санева
Асистент докторанд м-р Оливер Филипоски
Асистент докторанд м-р Кристина Ковачевиќ
Асистент докторанд м-р Наташа Колевска Асистент
докторанд м-р Душко Јошески

Програмски одбор:

Проф. д-р Никола В. Димитров
Проф. д-р Нако Ташков
Проф. д-р Златко Јаковлев
Проф. д-р Цане Котески
Проф. д-р Мичо Апостолов
Доц. д-р Дејан Методијески
Доц. д-р Марија Магдинчева Шопова Доц.
д-р Тања Ангелкова Петкова **Печати:**

Печатница „2^{ри} Август“ - Штип

Тираж:

100 примероци

Дизајн на корица:

Доц. д-р Дејан Методијески
Проф. д-р Никола В. Димитров

Фотографии за корица:

М-р Васко Златковски

Техничко уредување:

Доц. д-р Дејан Методијески

Лектор:

Вангелија Цавкова

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент
Охридски", Скопје

616.314-08(075.8)

616.314-74(075.8)

НАУЧНО-стручна конференција "Состојби и перспективи во
туризмот, економијата и бизнис логистиката во Република
Македонија" (2016; Штип)

Зборник на трудови од научно-стручна конференција "Состојби
и перспективи во туризмот, економијата и бизнис логистиката во
Република Македонија", Штип 28.05.2016 [Електронски извор]

[уредници Никола Димитров, Дејан Методијевски]. - Текст во PDF
формат, содржи 215 стр., илустр.. - Штип : Универзитет "Гоце
Делчев", Факултет за туризам и бизнис логистика, 2016

Начин на пристап (URL): <http://is.ugd.edu.mk/>. - Наслов преземен
од екранот. - Опис на изворот на ден

18.07.2016 ISBN 978-608-244-313-3 1. Гл. ств.

насл.

а) Туризам - Економски прилики - Македонија - Собири

COBISS.MK-ID 101453578

СОДРЖИНА

УЧЕСНИЦИ НА КОНФЕРЕНЦИЈАТА	6
ПРЕДГОВОР ОД УРЕДНИЦИТЕ	15
ЕКОНОМИЈА И БИЗНИС ЛОГИСТИКА	17
СОСТОЈБИ И ПЕРСПЕКТИВИ ВО ТУРИЗМОТ, ЕКОНОМИЈАТА И БИЗНИС ЛОГИСТИКАТА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	
Никола В. Димитров	18
ОРГАНИЗАЦИЈА НА НАУЧНИ И СТРУЧНИ КОНФЕРЕНЦИИ И НИВНИОТ ПРИДОНЕС ВО НАУКАТА	
Дејан Методијески, Душица Санева	26
ОСНОВНИ ПОСТАВКИ НА МЕНАЏМЕНТОТ НА СИНЦИР НА СНАБДУВАЊЕ И БИЗНИС ЛОГИСТИКАТА	
Мичо Апостолов, Лилјана Здравковска, Наташа Апостолова.....	36
ЛОГИСТИЧКИОТ МЕНАЏМЕНТ ВО ФУНКЦИЈА НА ТУРИСТИЧКИТЕ ДЕСТИНАЦИИ	
Христина Филипоска, Оливер Филипоски	48
ПРИМЕНА НА TQM (TOTAL QUALITY MANAGEMENT) СИСТЕМ ВО КОМПАНИИ	
Александра Ташевска	57
ТРАНСПОРТНИ СИСТЕМИ	
Моника Станковска	64
СОСТОЈБИ И МОЖНОСТИ ЗА РАЗВОЈ НА МАЛИОТ БИЗНИС ВО ОПШТИНА ГЕВГЕЛИЈА	
Марија Магдинчева Шопова, Магдалена Мицева	74
ПРЕТПРИЕМАЧКА ИНИЦИЈАТИВА И РАЗВОЈ НА ЗДРАВСТВЕНИОТ ТУРИЗАМ НА ПОДРАЧЈЕТО НА ОПШТИНА ГЕВГЕЛИЈА, БОГДАНЦИ И ДОЈРАН	
Марија Магдинчева Шопова, Симона Савиќ, Убавка Вегова..	86
ПРЕТПРИЕМАЧКА ИНИЦИЈАТИВА ЗА ЗГОЛЕМУВАЊЕ НА ТУРИСТИЧКАТА ПОНУДА ВО ОПШТИНА ГЕВГЕЛИЈА	

Марија Магдинчева Шопова, Љупка Атанасова, Вера Митровска	95
ТУРИЗАМ И УГОСТИТЕЛСТВО	105
УСЛОВИ И ПЕРСПЕКТИВИ ЗА РАЗВОЈ НА ТУРИЗМОТ ВО ГРАДОВИТЕ ШТИП И КОЧАНИ И НИВНАТА ОКОЛИНА	
Златко Јаковлев, Цане Котески, Дарко Шпиртов	106
МОЖНОСТИ ЗА ПРОДОЛЖУВАЊЕ НА ТУРИСТИЧКАТА СЕЗОНА ВО ПООДДЕЛНИ ПЛАНСКИ РЕГИОНИ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	
Андреа Златковска, Јулијана Саздова	112
ТУРИСТИЧКИ ЗНАМЕНИТОСТИ ВО СЕВЕРОИСТОЧНИОТ РЕГИОН НА МАКЕДОНИЈА	
Цане Котески, Златко Јаковлев, Драгана Солтировска ..	125
ПРОЦЕСНИ ИНОВАЦИИ ВО УГОСТИТЕЛСТВОТО	
Николчо Петров, Тања Ангелкова Петкова	138
НАТУРИЗМОТ КАКО ДЕЛ ОД МЕЃУНАРОДНИОТ ТУРИЗАМ	
Златко Јаковлев, Благоица Арнаудова, Цане Котески	144
МЕНАЏМЕНТ НА УСЛУЖНА ДЕЈНОСТ	
Златко Јаковлев, Цане Котески, Душица Матета Гигова ..	151
ПРЕЗЕНТАЦИЈА И АНАЛИЗА НА ДЕЛ ОД ПУБЛИКУВАНИТЕ ТУРИСТИЧКИ ВОДИЧИ ВО ПЕРИОДОТ 1954–1979 ГОДИНА И НИВНАТА УЛОГА ВО ПРОМОЦИЈА НА ТУРИЗМОТ ВО МАКЕДОНИЈА	
Никола В. Димитров, Методи Чилиманов	160
КРАТОК ОПИС НА ОСОГОВСКИОТ РЕГИОН	
Нако Ташков, Илија Милосовски	181
ТУРИСТИЧКА ВАЛОРИЗАЦИЈА НА МАНАСТИРСКИТЕ КОМПЛЕКСИ ВО ПЕЛАГОНИСКИОТ РЕГИОН	
Љупчо Јаневски, Науме Мариноски	185
ИСТРАЖУВАЊЕ НА ТУРИСТИЧКИТЕ ПОТЕНЦИЈАЛИ НА ОПШТИНА ЗРНОВЦИ	
Нако Ташков, Ивана Ананијева, Симона Атанасова	203

ПРЕДГОВОР ОД УРЕДНИЦИТЕ

Зборникот „Состојби и перспективи во туризмот, економијата и бизнис логистиката во Република Македонија“ содржи трудови кои се презентирани на истоимената научно-стручна конференција, одржана на 28-ми мај 2016 година во Штип, во организација на Факултетот за туризам и бизнис логистика при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип.

Мотивите за одржувањето на конференцијата се повеќе. Конференцијата им даде можност на младите автори и студенти на втор и трет циклус на студии да ги презентираат и доближат до пошироката научна и стручна јавност своите теоретски и практични истражувања од областа на туризмот, економијата и логистиката. Во најголем дел, нивните трудови се изработени под менторство на професорите кои се истакнати научни работници и потврдени практичари. Од друга страна, Правилникот за условите, критериумите и правилата за запишување и студирање на втор циклус студии на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип, изискува објавување на еден труд кој е резултат на истражувањето што е предмет на магистерскиот труд. Важен мотив за одржувањето на конференцијата е социјалниот дел, во кој учесниците имаа можност да се запознаат, разменат мислења, дискутираат и остварат вмрежување. Преку конференцијата, промовиран е градот Штип како туристичка дестинација, а од друга страна, позитивно влијае на имиџот на Факултетот за туризам и бизнис логистика.

На конференцијата беа покренати бројни прашања, изнесени одделни размислувања и дилеми што со својата актуелност го зафатија научно-стручното поле на расправата, што резултираше со овој зборник. За понатамошна соработка и доближување до читателите, на почетокот на зборникот се претставени авторите со фотографија и кратка биографија, а покрај насловите на трудовите наведени се и нивните електронски адреси.

Од содржинска гледна точка, зборникот дава свој придонес во зголемување и збогатување на постоечката литература од областа на туризмот, економијата и логистиката. Тој е важен за заедницата на образовниот, јавниот и невладиниот сектор, како и стопанските организации кои се занимаваат со оваа проблематика. Тематски е поделен на два дела: Теми од економија и бизнис логистика, каде има девет труда и Теми од туризам и угостителство, каде се претставени

десет труда. Зборникот содржи над 200 страници текст од триесет и тројца автори, во кои за подобра презентација се користат графикони, табели и фотографии.

Како уредници на зборникот, ја користиме оваа прилика да искажеме благодарност до сите учесници на конференцијата, како и до колегите кои дадоа свој придонес во организацискиот и програмскиот дел на конференцијата.

Низ презентираниите текстови и материјали, во зборникот се открива големото значење и современите тенденции на туризмот, економијата и логистиката во нашата земја. Исто така, реакциите од страна на учесниците беа позитивни во однос на успешната организација на конференцијата. Поради овие причини, се надеваме дека во иднина оваа конференција ќе добие меѓународен карактер и ќе доживее голема традиција.

Никола В. Димитров

Дејан Методијески

ТУРИЗАМ И УГОСТИТЕЛСТВО

УСЛОВИ И ПЕРСПЕКТИВИ ЗА РАЗВОЈ НА ТУРИЗМОТ ВО ГРАДОВИТЕ ШТИП И КОЧАНИ И НИВНАТА ОКОЛИНА

Златко Јаковлев, Цане Котески, Дарко Шпиртов

zlatko.jakovlev@ugd.edu.mk

cane.koteski@ugd.edu.mk

darko.spiritov17891@live.com

Клучни зборови:
туризам,
развој,
анимации,
Штип,
Кочани.

Апстракт

Туризмот во Источниот регион на Република Македонија е многу развиен, но некои од туристичките места не се доволно опфатени и не се доволно промовирани за развој на туризмот. За добро развиено туристичко место во Источниот регион можеме да кажеме дека е градот Берово и околината со сите негови атракции. Во нашиот труд, ние ќе ги опфатиме перспективите и условите за развој на Источниот регион во градовите Штип, Кочани и нивната околина и ќе се обидеме да ги презентираме туристичките атракции кои ги нудат овие прекрасни места кои имаат потенцијал за развој на туризмот. Анимацијата е една од најважните сегменти за развој на туризмот. Анимацијата е сплет на спортски, рекреативни, културни, забавни и излетнички содржини и активности, кои посетителите ги мотивираат активно и динамично да партиципираат во нив за време на туристичкиот престој.

Вовед

Хотелиерството и ресторатерството во Штип датира многу одамна. Штип како центар на Источна Македонија е еден од поголемите градови во Р. Македонија и затоа има голема развиеност на угостителските објекти и бизнис туризмот. Сите знаеме дека во Штип има повеќе антропогени туристички вредности како што се археолошкиот локалитет Баргала и археолошкиот локалитет Исар. Во градот се одржуваат разни манифестации како што се познатиот

музички фестивал Макфест, Штипското културно лето, Штипската пастрмајлијада и други. Исто така, во Штип е и позната бања „Кежовица“ која по лековитост е втора во Европа. Бидејќи велиме дека Штип е голем град и угостителството и туризмот е добро развиено, се одразува на тоа што пред четири години во Штип се отвори и Универзитетот „Гоце Делчев“ каде што има на располагање многу факултети со што им се овозможува на учениците да студираат во близина на своите места, а да не патуваат на подалечни дестинации. Штип има многу ресторани и неколку хотели за сместување на гостите (туристите) и за бизнис клиентите каде што можат да се сместат. Исто така, во Штип има и интернат и студентски дом каде што се сместуваат студентите и учениците од другите градови со што и од таму се добива голем профит во туризмот и угостителството.

Во Штип постојат три поголеми хотели кои се добро опремени и се соодветни за сместување на странски туристи, бизнисмени и гости кои сакаат да уживаат во туристичките предели на градот и околината и кои сакаат да го разгледат градот подетално.

Услови и перспективи за развој на туризмот во Штип и околината

Како што напоменавме и погоре во нашиот труд, Штип е многу интересен град за развивање на туризмот и угостителството, но негови слаби страни се тоа што нема езеро, море, ниту пак планина за да го развие летниот и зимскиот туризам. Со тоа можеме да кажеме дека на Штип му останува само алтернативниот туризам и вонсезонската работа. За да се добијат услови и перспективи за развој на туризмот во Штип потребно е стручен и професионален кадар од сферата на туризмот да направи добар план за промоција и рекламирање на културните и антропогени богатства кои ги има во Штип.

Анимацијата е една од најважните сегменти за развој на туризмот. Анимацијата е сплет на спортско-рекреативни, културнозабавни и излетнички содржини и активности, кои посетителите ги мотивираат активно и динамично да партиципираат во нив за време на туристичкиот престој⁷⁶.

⁷⁶ Јаковлев, З. (2010), Анимација во туризмот, Богданци, стр. 17.

Антропогени карактеристики во Штип Археолошки локалитет Исар

Исарот се наоѓа во југозападниот дел на Штип, помеѓу реките Брегалница и Отиња, тој се протега во должина од 350 м, а од коритото на Брегалница се издига до 150 м. Во нивото на речното корито на Брегалница откриен е средновековен тунел, познат од народните преданија. По многубројните неуспешни обиди за освојување на тврдината, војниците кои логорувале покрај Брегалница од западната страна на градот забележале дека под тврдината од под карпите на речното корито излегуваат шатки, а потоа и луѓе од посадата на градот.

Тунелот бил користен за тајно снабдување со вода за жителите на тврдината, а истовремено служел и за воени потреби. Бил граден уште во античко време, а останал во употреба сè до средниот век⁷⁷.

Археолошки локалитет Баргала

Баргала се наоѓа во близина на селото Долен Козјак, 12 км одалечено источно од градот Штип. Баргала порано бил град- тврдина која имала неправилна правоаголна форма со должина од 250 м и ширина од 150 – 180 м. Во контекст на горенаведеното, во оваа прилика ќе нагласиме дека на локалитетот Баргала се истражени и заштитени следните пунктови кои ги исполнуваат сите услови за нивна презентација пред културната и научната јавност: ансамблот на Епископската базилика, Епископската резиденција, Северозападниот градски бедем со главната порта (Принципалис), Североисточниот одбранбен ѕид со порта, Градската цистерна, дел од Станбениот комплекс, Градската базилика и раносредновековната црква Св. Ѓорѓи. Градот Баргала егзистирал од IV век до првата деценија на VII век⁷⁸.

Бања Кежовица

Кежовица или Штипска Бања претставува македонски спа центар кој се наоѓа на десниот брег на реката Брегалница, на околу 2 км југозападно од центарот на Штип, на излезот од Ново Село, кое

⁷⁷ http://zvonkobeldedovski.com/?page_id=33

⁷⁸ Раскажување за предметите во Баргала од страна на обезбедувач на објектот.

е споено со овој град, на меѓусебна оддалеченост од околу 300 м се наоѓаат појавите на термоминералните води.

Други атрактивни локации во Штип

Да почнеме со местата кои ќе ги посетат туристите кои би дошле во Штип за да видат каква туристичка дестинација е Штип и каков туристички производ ние ќе им понудиме:

Месноста „Суитлак“, Музејот во Штип, Безистенот во Штип, Ново Село, Црквата св. Никола, Црквата св. Богородица во Ново Село, и сл.

Исто така, во Штип постојат и повеќе манифестации од кои најпознати се „Штипската пастрмајлијада, Штипско културно лето“, „Макфест“, „22 Март денот на пролета“ и др.

Услови и перспективи за развој на туризмот во Кочани и околината

Кочани се наоѓа во непосредна близина на градот Штип на 35 км оддалеченост. Кочани ја завзема северната страна на Кочанската Котлина и го зафаќа просторот од двете страни на Кочанска Река. Градот има јужна поставеност во однос на 2252 метри високите Осоговски Планини, а 8 км јужно од Кочани плодното Кочанско поле завршува и почнува планината Плачковица. Во близина на Кочани се наоѓа, исто така, и познатиот туристички центар Пониква, до кој можете да стигнете по асфалтират пат во одлична состојба, долг околу 20 км.

Овде туризмот може да се развие многу повеќе бидејќи има подобри услови и перспективи за негов развој со самото тоа што има планини во непосредна близина, котлини и вештачкото езеро на браната Градче.

Туристички атракции во Кочани Езерото и браната Градче

Езерото Гратче е познат туристичко-рекреативен центар со хотел и два угостителски објекта. Релацијата од Кочани до езерото Гратче е омилена пешачко-рекреативна зона за кочанчани⁷⁹.

⁷⁹ http://www.kocani.gov.mk/gragjani/index.php?action=lokaliteti_Detail&p=3

Спортско рекреативен центар „Пониква“

На 20 км северно од Кочани, во преградките на Осоговските Планини, на 1580 м надморска височина, во предел со густа букова шума и разновидна вегетација, се наоѓа туристичкиот локалитет Пониква, со повеќе сместувачки капацитети и спортски објекти. Природните убавини, еколошки чистата средина и поволната клима, се одлични предуслови за голема посетеност. Пониква е најпосетена во зима, а за љубителите на белите спортови на располагање се два ски-лифта и сноу-борд патека.

Хотели и мотели во Кочани

Кочани располага со пет хотели: „Але-дар“, „Филипов“, „Национал“, „Ледер“ и „Градче“, од кои три се со категорија три ѕвездички. Според бројот на леглата, хотелот „Градче“ е најголем – има 60 легла.

Во Кочани има шест мотели: „Мице“, „Етно караула“, „Осоговски бисер“, „Осоговски конак“, „Дончо“, од кои четири се на Осоговските Планини, еден во Тркање и еден во Оризари. Најмногу легла – 80, има во мотелот „Дончо“ во Оризари⁸⁰.

Заклучок

Според можностите кои ги имаат овие два градови Штип и Кочани и нивната околина, можеме да кажеме дека услови и перспективи за развој на угостителството и туризмот на овие две места во Источниот регион на Република Македонија има.

Штип како еден од поразвиените индустриски градови и поголеми градови во Република Македонија изобилува со големо културно-историско богатство. Во Штип и неговата близина можеме да ги видиме двата археолошки локалитети „Баргала“ и „Исарот“, бањата „Кежовица“ која е една од подобрите бањи на Балканот по лековитост на водата, градската црква „Св. Никола“, црквата „Св. Ѓорѓи“ на Баргала, црквата „Св. Богородица“ во Ново Село, месноста „Суитлак“, Мирјанината црква која ја посетуваат сите граѓани за време на празникот Св. Недела и др. Штип исто така има и некои поважни манифестации во текот на годината како што се Штипска пастрмајлијада, Макфест и сл.

⁸⁰ http://www.kocani.gov.mk/gragjani/index.php?action=ugostitelski_kapaciteti

Кочани е еден од помалите градови во Р. Македонија, но е многу развиен во пределот на туризмот бидејќи има повеќе туристички атракции како што се Браната и Вештачкото Езеро „Градче“, Пониква и одморалиштето на МВР за зимните денови, Осоговските Планини, Кочанската Котлина, Општината Зрновци која е во непосредна близина и сл. Исто така, постои и манифестација која е наречена „Денови на оризот“.

Користена литература:

1. Вонр. проф. д-р Златко Јаковлев, м-р Тања Ангелкова (2011), Слободно време и алтернативен туризам (авотризиран предавања – скрипта за интерна употреба);
2. Вонр. проф. д-р Јаковлев, З. (2011), Анимација во туризмот, Штип;
3. Вонр. проф. д-р Котески Ц., Меѓународен Туризам, интерна скрипта за факултет за туризам и бизнис логистика – Гевгелија;
4. Вонр. проф. д-р Ташков, Н., Туристички вредности на бањите во Република Македонија;
5. Д-р Мариноски, Н. (2008), Основи на туристичка теорија и практика, Охрид;
6. Јаковлев, З. (2010), Анимација во туризмот, Богданци;
7. <http://zvonkobeldedovski.com/>
8. <http://www.kocani.gov.mk/>
9. <http://www.stip.gov.mk/>